

TUDOROWIE

MAGAZYN O HISTORII ANGLII

RÓŻA BEZ KOLCÓW MIŁOŚĆ KRÓLA

Cena 25,00 zł
w tym 8% VAT

NR 2/2016

W NUMERZE M.IN.: AFRODYZJAKI W CZASACH TUDORÓW • TOMASZ WOLSEY, KARDYNAŁ I DYPLOMATA

- WILLIAM SZEKSPIR I FILM • DŻIHAD KONTRA KSIĄŻĘ ALBIONU • MAŁŻEŃSKIE PERYPETIE KRÓLOWEJ MAŁGORZATY
- ŻYCIE SEKSUALNE TUDORÓW • SPACER PO STRATFORDZIE • CZY ELŻBIETA I KUPIŁA PERŁY BARBARY RADZIWIŁŁOWNY?

ŚMIERĆ KRÓLÓW

Tragiczne zgony władców
średniowiecznej Anglii

Śmierć królów Michaela Evansa prezentuje udowodnione fakty oraz legendy na temat tego, jak w średniowieczu ginęli władcy Anglii. W ciekawy sposób opisuje ceremonie i zwyczaje funeralne na dworze, ale przede wszystkim przedstawia, w jaki sposób ówcześni interpretowali śmierć króla, zwłaszcza jeśli następowała ona nagle.

www.sklep.wydawnictwoastra.pl

OD REDAKCJI

Czasy Tudorów nieodmiennie kojarzą się z dworem Henryka VIII, Sinobrodego skazującego na śmierć swoje żony, intrygami i polityką, ale to tylko jeden z aspektów ówczesnego życia.

Niniejszy numer naszego czasopisma pokazuje, że życie toczyło się również poza królewskim dworem. Z dala od wielkich spraw ludzie kochali i nienawidzili, w zaciszu alkowy małżonkowie łamali kościelne prawidła nakazujące współżycie wyłącznie w celach prokreacji, uwiedzione panny na wydaniu poznawały smak zakazanej miłości, a służba uwijała się jak w ukropie, aby zadowolić swoich panów.

Szczególnie gorąco było w ogromnych pałacowych kuchniach, gdzie unosił się zapach pieczonych, duszonych i gotowanych potraw, które w wielkich ilościach trafiały potem na królewskie i arystokratyczne stoły. Niektóre z tych dań nie tylko wybornie smakowały, ale miały sprzyjać leczeniu oziębłości lub niepłodności. Podniesieniu libido służyło wiele ziół, warzyw i owoców, w tym pospolity ziemniak, którego zalety wychwalał sam Szekspir, uważny obserwator ówczesnej obyczajowości i zarazem bohater kilku naszych tekstów.

A co, jeśli przysmaki w przypadku oziębłej lub bezpłodnej pary zawiodły? Wówczas pozostawała modlitwa bądź potępianie przez Kościół czary. W numerze wyjaśniamy, że angielskie czarownictwo było bliskie obrzędowi magicznym, i choć kładło nacisk na zdolności czarownicy do rzucania uroków, pozostawało dale-

kie od koncepcji wiedzy oddającej część diabłu, czym różniło się od idei czarownictwa znanego w Europie kontynentalnej.

Czarów i afrodyzjaków nie potrzebowała jednak młoda i zdrowa młodzież, która mogła się nawzajem uwodzić w tańcu. Jako że od panien na wydaniu wymagano nienagannej reputacji, parkiet stawał się jedynym miejscem, gdzie młodzi mogli pozwolić sobie na bliskość bez narażania się na plotki. Wychowanie dziewcząt w owych czasach było niezwykle surowe, lecz jak pokazujemy w numerze, te bardziej temperamentne i odważne niewiele robiły sobie z zakazów i jeśli miały okazję, zdarzało im się uprawiać zakazany seks. Jedną z takich panien była Katarzyna Howard, piąta żona Henryka VIII, którą przedmałżeńskie romanse i swoboda obyczajów doprowadziły w końcu pod katowski topór.

Ponadto w numerze pokazujemy losy Małgorzaty Beaufort i Małgorzaty Tudor oraz wpływowego kardynała i dyplomaty Tomasza Wolseya. Nie mniej ciekawie przedstawia się także wątek rycerza z pistoletem w armii Tudorów i księcia Edwarda Długonogiego, następcy angielskiego tronu, który omal nie zginął z rąk zamachowca podczas swojej wyprawy do Ziemi Świętej.

Zapraszamy także do odwiedzenia naszej strony: tudorowie.pl

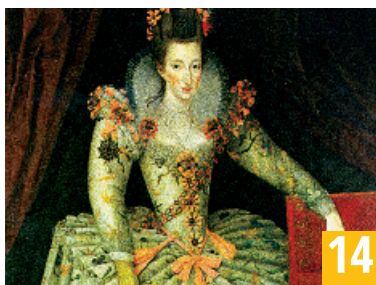
ŻYCZYMY MIŁEJ LEKTURY!

6

Katarzyna Howard – „Róża bez kolców”

Tym razem król Henryk VIII wyglądał na naprawdę zakochanego. Obsypywał Katarzynę drogimi prezentami i spełniał wszelkie zachcianki. Uboga dwórka została królową – historia niemal jak z bajki...

14

Życie seksualne Tudorów

Od roku 1500 aż do początku minionego stulecia angielskich mężczyzn postrzegano jako niezwykle wstrzemięźliwych i mało wylewnych. A jak było w istocie?

32

Hampton Court Palace – królewska kuchnia Tudorów

Królestwo w królestwie – pałacowa kuchnia – stanowiło miejsce odrębne, zarówno pod względem organizacyjnym, jak i finansowym...

48

Ballady broadside – przeboje muzyki popularnej w dawnej Anglii

W czasach Tudorów gazet nie było, lecz chętnych do czytania o sekretach możliwych tego świata nie brakowało...

HISTORIA MIŁOŚCI

- 6 Agnieszka Sukiennik
Katarzyna Howard – „Róża bez kolców”

W ALKOWIE...

- 14 Barbara Faron
Życie seksualne Tudorów
- 20 Agnieszka Bukowczan-Rzeszut
Afrodyzjaki w czasach Tudorów

ŻYCIE CODZIENNE

- 24 Barbara Faron
Niewinne i dziewicze?
Panny z wyższych sfer
- 32 Małgorzata Bartyś
Hampton Court Palace
– królewska kuchnia Tudorów

LUDZIE KOŚCIOŁA

- 36 Leszek Molendowski
Tomasz Wolsey, kardynał i dyplomata

SZTUKA

- 42 Agnieszka Bukowczan-Rzeszut
Prawdziwa miłość w czasach Tudorów
zaczynała się... na parkiecie!
- 48 Magdalena Loska
Ballady broadside – przeboje muzyki
popularnej w dawnej Anglii

MODA

- 52 Barbara Faron
Czy Elżbieta I kupiła perły
Barbary Radziwiłłówny?

MAGIA I ZABOBONY

- 58 Barbara Faron
Czarownictwo w epoce Tudorów

BIOGRAFIE I LEGENDY

- 62 Anna Wiśniewska
Mażeńskie perypetie
królowej Małgorzaty

Prawdziwa miłość w czasach Tudorów zaczynała się... na parkiecie!

Nie liczyła się pozycja na dworze, uroda czy wpływy. Jeśli młodzieniec pragnął zyskać pozycję sprawnego uwodziciela – musiał nauczyć się tańczyć.

Czarownictwo w epoce Tudorów

Kim jest czarownica? Pomijając wymyślone staruchy w spiczastych kapeluszach, pozostają nam historie ludzi oskarżanych o uprawianie czarnej magii...

Dżihad kontra książę Albionu

Jest noc z 16 na 17 czerwca 1272, miasto Akka w Królestwie Jerozolimskim. Do kwatery księcia Edwarda, angielskiego następcy tronu, zbliża się konno tajemniczy osobnik...

66 Klaudia Kobylańska Małgorzata Beaufort – święta ikona Tudorów

73 Artur Foryt Dżihad kontra książę Albionu

81 Artur Foryt Hamlet i Szekspir

FILM

86 Magdalena Loska William Szekspir i film

WARTO ZOBACZYĆ

90 Magdalena Loska Spacer po Stratfordzie, rodzinnym mieście Szekspira

MILITARIA

94 Leszek Molendowski Rycerz z pistoletem w armii Tudorów

TUDOROWIE

MAGAZYN O HISTORII ANGLII

Redaktor naczelny:
Jacek Małkowski

Zespół redakcyjny:
Aleksandra Marczuk
Barbara Faron
Magdalena Loska
Marcin Kośka

Stale współpracują:
Małgorzata Bartyś
Agnieszka Bukowczan-Rzeszut
Klaudia Kobylańska
Agnieszka Sukiennik
Anna Wiśniewska
Artur Foryt
Leszek Molendowski

Redakcja i korekta:
Magdalena Korczyńska
Agnieszka Wnuk
Magdalena Adamska

Wydawca:
Wydawnictwo Astra s.c.
ul. Radziwiłłowska 26/2
31-026 Kraków
tel. 12 292 07 30
wydawnictwo@astra.krakow.pl

Studio graficzne:
Wydawnictwo Astra

Wydanie cyfrowe:
Wydawnictwo Astra

Okładka:
Kadr z filmu *Dynastia Tudorów*
The Picture Desk/BE&W

ISSN 2450-8586

Druk:
Comernet Sp. z o.o.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo redagowania nadesłanych tekstów. Zabroniona jest bezumowna sprzedaż czasopisma po cenie niższej od ceny detalicznej ustalonej przez wydawcę. Sprzedaż numerów aktualnych i archiwalnych po innej cenie jest nielegalna i grozi odpowiedzialnością karną.

Zapraszamy na strony:
wydawnictwoastra.pl
sklep.wydawnictwoastra.pl
www.tudorowie.pl
www.facebook.com/
WydawnictwoAstra

8 III 1539

8 marca 1539 roku na Tower Hill został ścięty za zdradę Nicholas Carew – angielski mąż stanu i dworzanin Henryka VIII. W latach młodości Carew był cenionym kompanem Henryka VIII.

13 III 1619

Umiera Richard Burbage, angielski aktor i właściciel teatru. Był przyjacielem Williama Szekspira. Zagrał role tytułowe w jego sztukach (m.in. *Hamlet*, *Otello*, *Ryszard III*, *Król Lear*).

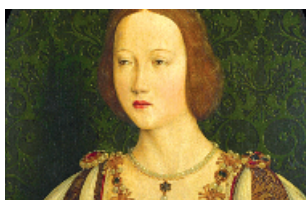
16 III 1485

Umiera Anna Neville, królowa Anglii, małżonka króla Ryszarda III. Anna była córką lorda Warwick, który przeszedł do historii jako Kingmaker – twórca królów.

17 III 1473

Na świat przychodzi Jakub IV, król Szkocji. Jakub, w celu przypieczętowania sojuszu angielsko-szkockiego, poślubił Małgorzatę Tudor, córkę Henryka VII. Z ich związku przyszedł na świat Jakub V, król Szkocji.

18 III 1496

Na świat przychodzi Maria Tudor, młodsza córka Henryka VII i Elżbiety York, królowa Francji jako żona Ludwika XII i późniejsza małżonka Karola Brandona.

21 III 1556

W Oksfordzie, z rozkazu królowej Marii Tudor, zostaje spalony na stosie arcybiskup Tomasz Cranmer.

24 III 1603

W Richmond Palace umiera królowa Elżbieta Tudor, córka Henryka VIII i Anny Boleyn. Jej bezpotomna śmierć pozostawiała otwartą kwestię sukcesji.

26 III 1609

W Mortlake Surrey umiera John Dee, angielski okultysta, alchemik i kabalista, nadworny astrolog królowej Elżbiety Tudor.

2 IV 1502

W Ludlow w Walii umiera angielski następca tronu, książę Artur Tudor, syn Henryka VII i Elżbiety York.

6 IV 1590

Umiera Francis Walsingham, angielski polityk i jeden z najbardziej zaufanych doradców Elżbiety I.

9 IV 1483

W Westminsterze umiera król Anglii Edward IV York, ojciec książąt Edwarda i Ryszarda, którzy zaginęli w Tower, oraz Elżbiety York, przyszłej królowej Anglii, matki Henryka VIII.

20 IV 1534

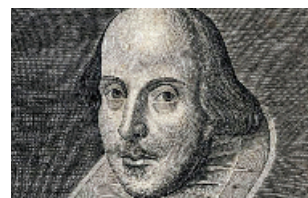
Z rozkazu Henryka VIII zostaje stracona Elizabeth Barton, zwana Zakonnica z Kent. Barton poniosła śmierć m.in. z powodu wypowiedzania się przeciwko małżeństwu Henryka z Anną Boleyn.

21 IV 1509

W Richmond Palace umiera król Anglii Henryk VII, przekazując władzę w królestwie jednemu żyjącemu synowi, Henrykowi VIII.

23 IV 1616

W Stratford-upon-Avon zmarł William Szekspir, wielki angielski poeta, dramaturg i aktor, powszechnie uważany za jednego z najwybitniejszych angielskich twórców. Według tradycji 23 kwietnia 1564 r. przyszedł na świat.

24 IV 1558

Maria, królowa Szkotów, poślubia Franciszka, delfina Francji i przyszłego króla. Para nie doczekała się potomstwa.

28 IV 1603

Elżbieta I, królowa Anglii, zostaje uroczystie pochowana w opactwie westminsterskim.

AGNIESZKA SUKIENNIK

KATARZYNA HOWARD

– „RÓŻA BEZ KOLCÓW”

**Tym razem król Henryk VIII wyglądał na naprawdę zakochanego.
Obsypywał Katarzynę drogimi prezentami i spełniał wszelkie zachcianki.
Wychowana w biedzie dziewczyna była zachwycona niespodziewanym awansem.
Uboga dwórka została królową – historia niemal jak z bajki...**

Piąta żona

Cały dwór Tudorów cieszył się szczęściem króla, kiedy kolejny raz stawał na ślubnym kobiercu w lipcu 1540 roku. Uroczystość w Oatlands była skromna, ale król promieniał radością. Jego wybranka Katarzyna Howard była ciemnowłosą, drobną dziewczyną, liczyła najprawdopodobniej 19 wiosen (choć dokładna data jej urodzenia nie jest znana). Z portretu namalowanego przez Hansa Holbeina Młodsze go spogląda na nas lekko wylupianymi oczami dziewczyna ze spiczastym nosem, podwójnym podbródkiem i małym biustem. Choć nie była ani specjalnie piękna, ani inteligentna, urzekła króla żywiołowością i radosnym usposobieniem. Pan „młody” – Henryk VIII – miał lat 49, ale ze względu na monstrualną tuszę wyglądał na dużo starszego. Wrzodzące rany na nogach śmierdziały na odległość, a na dodatek dwór szemrał, że jest impotentem. Ale teraz był po prostu szczęśliwy.

Katarzyna Howard była piątą z kolei wybranką króla. Z pierwszą żoną, Katarzyną Aragońską, król roz-

wiódł się, zrywając tym samym więzy Anglii z papieżem. Kolejna żona – Anna Boleyn (której Katarzyna Howard była kuzynką) – położyła głowę pod miecz za domniemane zdrady. Trzecia królowa, Jane Seymour, zmarła przedwcześnie w połogu. Poprzedniczka Katarzyny, Anna Kliwijska, uszła z życiem, bo królowi ta „kobyła” nie podobala się tak bardzo, że oddalił ją, nie tknąwszy palcem. Wpadła mu za to w oko jej młodzianka dwórka – Katarzyna Howard.

Daleka droga

Choć ojciec Katarzyny, Edmund Howard, pochodził z jednej z najbardziej szanowanych angielskich rodzin, on i jego żona Jokasta (Joyce) Culpeper żyli nader skromnie. Po śmierci żony Edmund nie był w stanie utrzymać rodziny – Katarzynę oddano na wychowanie

Kadr z filmu *Dynastia Tudorów*.
The Picture Desk/BE&W.

babce, Agnieszce Tilney – księżnej wdowie Norfolk. Starsza pani zapewniła jej wygodne, choć niezamożne dzieciństwo w londyńskim pałacu Lambeth. Życie płynęło tam radośnie i swawolnie, ale niestety pozbawione było jakiejkolwiek dyscypliny. W 1531 roku Katarzyna zamieszkała w domu księżnej Norfolk w Sussex.

Chesworth House w Horsham był ogromną posiadłością, która zapewniała schronienie wielu młodym ludziom potrzebującym wsparcia do czasu, kiedy będą mogli zacząć samodzielne dorosłe życie. Do dziś zachował się dom, gdzie Katarzyna zdecydowanie za wcześnie przeszła inicjację seksualną, a lata spędzone w Chesworth tak naprawdę doprowadziły potem do jej upadku. Katarzyna zamieszkała z dziewczętami służebnymi we wspólnej wielkiej sali na poddaszu, nazywanej komnatą dziewic, którą wprowadzie pani domu zamykała na noc, ale sprytnie służące zawsze jakoś zdołały wykraść klucz.

Katarzyna nie odebrała żadnego formalnego wykształcenia. Umiała czytać i pisać, ale najwyraźniej jedyną zorganizowaną formą jej edukacji były lekcje muzyki z Henrykiem Mannochem, które rychło zakończyły się skandalem. Nauczyciel próbował ją uwieść, chwalił się wszem i wobec, że wie o znamieniu w sekretnym miejscu dziesięciolatki. Księżna wkroczyła do akcji i zakończyła flirt – nie ze względu na młody wiek dziewczynki, ale raczej z powodu mizernego pochodzenia adoratora. Katarzyna szybko znalazła sobie nowy, bardziej godny obiekt adoracji – swojego kuzyna z Norfolk, Franciszka Derehama. Nie ma wątpliwości, że to Franciszek został pierwszym kochankiem Katarzyny. Przemycał do sypialni „wino, truskawki, jabłka i inne łakocie, aby sprawić Katarzynie przyjemność”, a „sapanie i dyszenie”, które dochodziło z łóżka, nie pozostawiało wątpliwości co do charakteru ich relacji. Nazywali siebie nawet „mężem i żoną”, co w XVI-wiecznej Anglii uważane było za oficjalne usankcjonowanie związku. Wymienili się prezentami i przyrzekli, że w przyszłości wezmą ślub. Za tą młodzieńczą przysięgę Dereham zapłacił w przyszłości głową i publicznym pohańbieniem.

Królowa Katarzyna Howard, piąta żona Henryka VIII.
Kadr z filmu *Dynastia Tudorów*. The Picture Desk/BE&W.

Zazdrosny nauczyciel muzyki doniósł księżnej o rozwiązłym życiu dziewcząt. W jej ławce w kaplicy zostawił anonimowy list: „Pragnę zwrócić uwagę na zachowanie panien waszej wysokości. Gdyby wasza wysokość raczyła pół godziny po udaniu się na spoczynek wstać ponownie i pójść do ich komnaty, ujrzałaby coś, co wywołałoby jej niezadowolenie. [...] Radzę nie najmować tylu sekretarzy”. Księżna złała Katarzynę, Dereham nazwał Mannoxa kanalią, a Katarzyna tymczasem dostała propozycję dołączenia do królewskiego dworu Anny Kliwijskiej. Dziewczyna nie posiadała się z radości.

Zauważona

Wiosną 1540 roku Henryk VIII uporczywie odmawiał skonsumowania małżeństwa z najnowszą żoną, Anną Kliwijską. Uznał, że wygląda jak „kobyła”, i zaangażował doradców, by znaleźli sposób jak najszybszego zakończenia tego niefortunnego związku. Wpadła mu za to w oko dwórka żony – Katarzyna Howard. Wuj Katarzyny, książę Norfolk, postanowił wykorzystać nadarzającą się okazję do wzmocnienia swojej własnej pozycji w sieci powiązań dworskich. Skrycie marzył też o powrocie katolickiej królowej na tron Anglii. Wprawdzie już wcześniej udało mu się uczynić królową inną swoją krewną – Annę Boleyn, ale niestety, sukces trwał krótko. Teraz znów zachęcał młodszą Katarzynę do przyjęcia awansów króla.

Związek Katarzyny z Henrykiem mógł się rozpocząć na jednym z wieczornych bankietów urządzanych w pałacu Winchester w Southwark, gdzie zabawy przybierały mocno swawolny charakter. Pod koniec kwietnia Katarzyna dostała od króla pierwszy dar w postaci ziemi i zapewne wtedy zostali kochankami.

Ślub z królem Anglii

Zaaranżowanie udanego mariażu królewskiego dawało także Norfolkowi szansę pozbycia się swojego głównego przeciwnika politycznego. To Tomasz Cromwell zasugerował fatalne małżeństwo króla z Anną Kliwijską. Ponieważ zależało mu na tym ślubie ze względów politycznych, być może przekupił portrecistę, by upiększył jej fizjonomię. Cromwell zapłacił za to głową dokładnie w dniu ślubu Henryka z Katarzyną. Odrzucona Anna Kliwijska nie żywiła urazy – być może po prostu cieszyła się, że uszła z życiem, i szybko za-

przyjaźniła się ze swoją następczynią. Szesnaście dni po anulowaniu wcześniejszego małżeństwa Henryk stanął na ślubnym kobiercu z Katarzyną, a potem zamknął się z nią na 10 dni w sypialni. Ślub był cichy, ale na noc poślubną sprowadzono z Greenwich nowe „perłowe łóżko”.

Wiele złego można powiedzieć o tym niedopasowanym związku, ale z pewnością Katarzynie Howard udało się na nowo tchnąć radość życia w starzejącego się króla. 8 sierpnia królewska para zajęła z fasonem do Hampton Court. Ambasador francuski zapisał, że Henryk był „tak przepełniony namiętnością, że nie mógł się nacieszyć nową królową i był wobec niej bardziej czuły niż wobec poprzednich małżonek”. Publicznie obdarzał żonę pieścizkami, nazywał „klejnotem kobiecości” i spełniał wszystkie jej zachcianki. Dwór zaś plotkował, że być może Katarzyna jest już w ciąży, skoro ślub zawierano w takim pośpiechu...

Dla Katarzyny ślub z władcą był zaszczytem. Być może nie kochała go, ale z pewnością podziwiała. Wychowana w biedzie dziewczyna była zachwycona swoim nowym życiem. Uwielbiała bogactwo, przepych, piękne stroje, biżuterię i... szczeniaki, którymi obdarowywał ją król. Nosiła się na modłę francuską, żądała, by naśladowały ją wszystkie damy dworu i codziennie wkładała nową suknię. Wśród wielu imponujących klejnotów, w które z upodobaniem się stroiła, szczególnie wyróżniała się złota brosza ze scenami z życia Noego, wysadzana diamentami i rubinami. Dni upływały jej na rozrywkach, zupełnie nie była zainteresowana sprawami państwa, za to z radością czytała liściki od króla, które codziennie o szóstej wieczorem przynosił jej szambelan stolcowy. Ba, Henryk nie tylko na jej cześć wybił złoty medal, nadając jej przydomek „róży bez kolców”, ale nawet przeszedł na dietę! Długo też nie dawał wiary plotkom o niewierności młodej królowej, które pojawiły się rychło po ślubie.

Fatalne zauroczenie

Wiosną 1541 roku Henryk VIII poważnie zaniemógł. Wrzód na nodze spowodował wysoką gorączkę, król szczytniał na twarzy i obawiano się o jego życie. Równocześnie kolejny raz pojawiły się na dworze nadzieje związane z narodzinami dziedzica, ale cięża Katarzyny była albo fałszywym alarmem, albo zakończyła się

poronieniem. Król nie krył niezadowolenia, unikał żony. Był bardzo zajęty przygotowaniami do hucznego objazdu odleglejszych ziem. Bogaty orszak wyruszył na północ kraju.

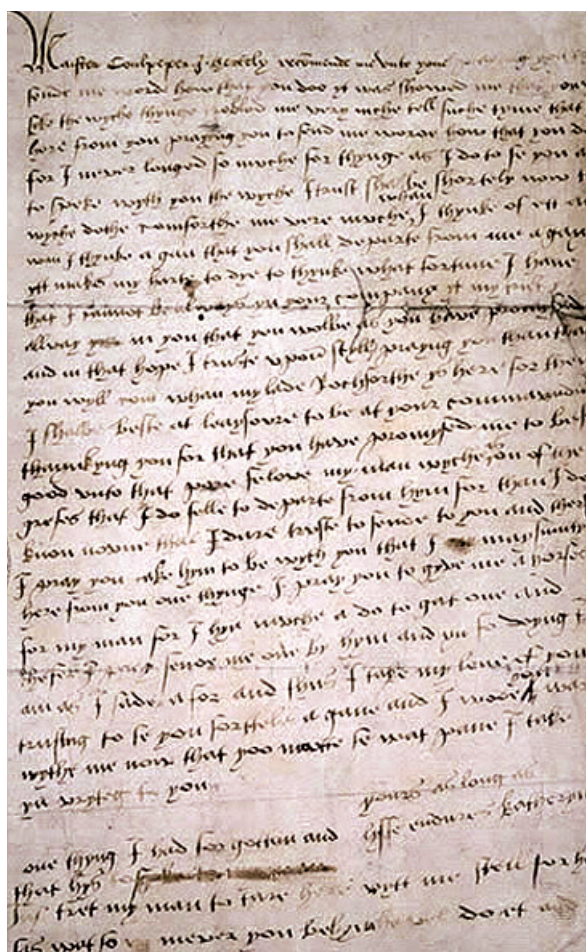
Podróż trwała, a na dworze wrzało! Jeszcze podczas choroby króla Katarzyna wdała się w romans z Tomaszem Culpeperem. Ten przystojny 25-latek był dalekim kuzynem Katarzyny ze strony matki, kawalerem do wzięcia i zupełnym nicponiem. Wiadomo było, że wraz z kompanami zgwałcił żonę ogrodnika, że zabił potem świadka całego zajścia i że król przymykał na wszystko oko. Culpeper był jednym z ulubionych dworzan Henryka, któremu pomagał w tak intymnych kwestiach, jak choćby pielęgnacja chorych nóg.

Spotkania królowej z Culpeperem organizowała jej dama dworu Jane Parker, lady Rochford. Jane była znaną na dworze intrygantką – to ona zeznawała, że małżeństwo z Anną Kliwijską nie zostało skonsumowane, a wcześniej także o domniemanych romansach Anny Boleyn. Teraz podczas każdego przystanku w podróży pomagała znaleźć kochankom tylne drzwi i schody, a pewnego razu przez godzinę trzymała Henryka przed drzwiami sypialni Katarzyny, tak by królowa zdążyła pozbyć się kochanka. Młodzi zakochani byli nieostrożni, dostrzegano znaczące spojrzenia między Katarzyną i Culpeperem, katastrofa wisiała w powietrzu!

Sytuacja pogorszyła się jeszcze bardziej, kiedy w Pontefract dołączył do orszaku były kochanek królowej, Franciszek Dereham, który szukał zatrudnienia z rekomendacjami księżnej wdowy Norfolk. Nie wiadomo, czy sprytnie zaszantażował Katarzynę, czy też nadal czuła ona do niego sentyment, ale ostatecznie zatrudniła go jako swojego prywatnego kancelistę i odźwiernego komnaty. Sytuacja stała się szczególnie niezręczna, kiedy Dereham zaczął się przechwalać, że po śmierci starego króla Katarzyna z pewnością wyjdzie za niego za mąż. Nie omieszkął też opowiadać, że Katarzyna zna sztuczki zapobiegające ciąży. Pętla wokół młodej królowej zaczęła się zacieśniać...

List w kaplicy

W drodze powrotnej z objazdu król dostał malarii, rany na nogach zaczęły się jątrzyć i musiał zostać w łóżku. Jedną z dwórek lady Rochford, niejaka Maria Hall, z domu Lascelles, opowiedziała o niestosownym pro-

List Katarzyny Howard do Tomasza Culpepera.
Wikimedia Commons (Katherine Howard).

wadzeniu się królowej swojemu bratu. Niegdyś była świadkiem amorów Katarzyny w komnacie dziewic w Chesworth House, a teraz najprawdopodobniej starała się o posadę na dworze Katarzyny i została odrzucona. John Lascelles (późniejszy protestancki męczennik) doniósł Tomaszowi Cranmerowi, arcybiskupowi Canterbury, o wszystkich zdradach katolickiej królowej. 2 listopada 1541 roku Cranmer napisał list do króla o fatalnym prowadzeniu się Katarzyny i zostawił go w ławce kościelnej.

Zrozpaczony Henryk nie chciał początkowo uwierzyć oskarżeniom, ale zezwolił na dalsze śledztwo w tej sprawie. Kiedy zdruzgotana Katarzyna próbowała sama wyjaśnić sprawę, nie pozwolono jej na spotkanie z królem. Wszyscy mówili, że Henryk był nadal tak zakochany, że pewnie byłaby w stanie go przekonać

o swojej niewinności. Ale przedstawione dowody nie pozostawiały wątpliwości. Podczas przesłuchania Maria Hall powtórzyła słowa Mannoxa: „Trzymałem ją za waginę i rozpoznałbym ją pośród stu innych”. Nieuniknione było, że w trakcie śledztwa wyszedł też na jaw romans królowej sprzed lat. Franciszek Dereham zeznał, że „sześć bądź siedem razy leżał z nią w łóżku bez odzienia”.

Doprowadzony do skrajnej rozpacz Henryk poprosił o miecz, by osobiście zabić Katarzynę, aby „ta występna kobieta, za swą rozwiązłość, nie dostąpiła zaszczytu oddania życia jak męczennica”. Katarzyna została objęta aresztem domowym w Hampton Court, nigdy więcej nie zobaczyła męża... Zamknęła się w swoich komnatach, odprawiła muzykantów, mówiąc, że „już nie czas na tańce”. Kiedy reprezentacja rady królewskiej przedstawiła jej wyniki dochodzenia, królowa w pierwszej chwili wszystkiemu zaprzeczyła, ale wieczorem wyznała Cranmerowi całą prawdę. „Takiej rozpacz i bólu nie widziałem nigdy u nikogo, każdemu serce skruszałoby na ten widok” – napisał arcybiskup po spotkaniu. Tłumaczenia Katarzyny były szczere, mówiła, że „oślepiło ją pragnienie doczesnej chwały” i że nie pomyślała, „jak wielką popełniła zbrodnię, ukrywając dawne grzechy przed jego wysokością”.

Śledztwo trwa

Uwięziony w Tower, torturowany Dereham potwierdził, że zawarł umowę przedmażeńską z Katarzyną Howard, dolał też oliwy do ognia, zeznając, że po zamążpójściu królowej nie był już jej kochankiem, bo miejsce w sercu Katarzyny zajął Tomasz Culpeper. To wyznanie przesądziło o wszystkim – grzechy młodości to jedna sprawa, ale zdrada króla to zbrodnia zupełnie innego kalibru. Aresztowany Culpeper długo nie przyznawał się do winy, królowa też podtrzymywała wersję o niewinnym flircie. Niestety, zeznania kolejnych dam dworu pogrążyły Katarzynę. Katarzyna Tilney, Małgorzata Morton i wreszcie Jane Rochford, która najbardziej pomagała Katarzynie w organizowaniu schadzek, zgodnie opowiadały o podchodach kochanków.

13 listopada oficjalnie przedstawiono winy Katarzyny, pozbawiono ją tytułu królowej i zwolniono większość jej dworu. Następnego dnia – już jako lady Ka-

tarzynę Howard – przewieziono do opactwa Syon. Nigdy nie wyszła już na wolność. Tego samego dnia Culpepera i lady Rochford aresztowano i uwięziono w Tower. Nieszczęsny dworzanin wypierał się zdrady, opowiadając, że miał tylko nieczyste myśli o cudzołóstwie. Ale kiedy znaleziono u niego twardy dowód w postaci listu, który Katarzyna podpisała „Twoja dopóki żyję”, sprawa była przesądzona.

Lady Jane, poddana w więzieniu intensywnym przesłuchaniom, zaczęła mieć objawy choroby psychicznej. Zgodnie z ówczesnie panującym prawem nie wolno było skazywać ludzi obłąkanych, ale Henryk szybko zmienił to prawo...

1 grudnia obu kochanków Katarzyny oskarżono o zdradę stanu i skazano na śmierć przez powieszenie, poćwiartowanie i patroszenie. Król w swojej łaskawości złagodził potem wyrok Culpepera, zamieniając go na ścięcie. Egzekucja odbyła się 10 grudnia, głowy nieszczęśników zatknęto na włócznie i umieszczono na London Bridge, gdzie pozostały przez ładnych kilka lat ku przestrodze dla niewiernych poddanych.

Nieuniknione

Minęło Boże Narodzenie, nadszedł nowy rok. Więziona w Syon Katarzyna cały czas żywiła nadzieję na ułaskawienie. Według relacji współczesnych „wydawała się pogodna, pulchniejsza i piękniejsza niż kiedykolwiek, starannie się ubierała i była bardziej apodyktyczna i uciążliwa dla służby niż w czasie, gdy przebywała przy królu”. Wreszcie w lutym 1542 roku przyjęto akt o karze śmierci dla Katarzyny. 10 lutego Rada Królewska siłą zawlokła lady Howard do barki, którą transportowano ją do Tower. W twierdzy Katarzynę przebrano w szaty z czarnego aksamitu. Pewna już swego losu, królowa „szłochała i zadręczała się bez wytchnienia”, ale też zażądała przyniesienia do celi katowskiego pieńka, by „na próbę położyć na nim głowę”. Katarzynie Howard ścięto głowę na dziedzińcu Tower Green 13 lutego 1542 roku. Za pomoc w zdradzie zapłaciła także lady Jane Rochford – stracono ją tego samego dnia co Katarzynę.

Królową pochowano w kaplicy św. Piotra w Okowach w Tower of London obok innej niewiernej królowej – Anny Boleyn. Radosna dziewczyna zapłaciła wysoką cenę za największą przygodę swojego życia – bycie królową Anglii, choćby tak krótko...

Historie kobiet Henryka VIII

Fascynująca historia kobiet, które jako prawowite żony lub kochanki, dzieliły łóżę z angielskim władcą oraz opis relacji łączących je z monarchą ukazanych w kontekście ówczesnych obyczajów seksualnych i kulturowych.

Zapraszamy: www.sklep.wydawnictwoastra.pl